

Asia: VN/14277/2025

Lausuntopyyntö hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne ehdotetuista hyte-kertoimen indikaattorien tavoitearvoista (3 §) ja laskentatavasta (3 a §)?

Asetuksella säädettäisiin tarkemmin hyte-kertoimen määrittelyssä käytettävistä indikaattoreista, niiden painokertoimista sekä laskennassa käytettävistä tilastotiedoista. Tavoitearvojen säätämistä asetuksella pidettiin läpinäkyvyyden perusteella tarpeellisena jo rahoituslain lausuntopalautteessa. Nyt lausuttavana oleva asetusesitys on siten perusteltu.

Hyvil pitää kuitenkin tärkeänä, että Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen toimesta hyvinvointialueita ohjeistetaan yksiselitteisesti hyte -indikaattoreiden tilastotietojen kirjaamisesta. Laskennassa ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rahoituksen kehitystyössä on uskottavuuden vuoksi syytä alusta asti erityisesti varmentua laskenta-aineiston laadusta ja kattavuudesta. Yhtä lailla Hyvil painottaa, että perustelumuiustiossa kuvatulla tavalla THL julkaisee alueiden käyttöön hyte -indikaattoreiden ennakkotiedot suunnitellussa aikataulussa ja, että alueilla on aito mahdollisuus tarkistaa ja varmentaa tietojen oikeellisuus.

Tavoitearvot perustuvat analyysiin indikaattorien muutoksista ajassa, tutkimuksiin sellaisesta rokote kattavuudesta, mikä riittää laumasuojan muodostumiseen ja asiantuntija-arvioihin realistisesti saavutettavissa olevasta tasosta. Hyvil pitää tärkeänä, että hyvinvointialueiden rahoitusmallia kehitetään läpinäkyvästi tutkittuun tietoon ja toimien vaikuttavuuteen perustuen.

2. Huomionne ehdotetuista pelastustoimen riskikertoimen tekijöistä ja niiden painokertoimista (4 §)?

Asetusta koskevassa perustelumuiustiossa on todettu, että Pelastustoimen riskikertoimen tekijöihin ja painokertoimiin esitettävien muutosten tarkoituksena on se, että pelastustoimen riskikertoimen laskennassa huomioitaisiin paremmin palveluntarvetta määrittävät kansalliset, alueelliset ja paikalliset tarpeet ja onnettomuus- tai muut uhat. Pelastustoimen riskikertoimella tavoitellaan pelastustoimen laskennallisen rahoituksen kohdentamista hyvinvointialueille alueen riskien mukaisesti eikä laskennallinen riskitaso sinällään kuvaa pelastustoimen palveluntarvetta tai kustannustasoa. Hyvil toteaaakin, että Pelastustoimen rahoituksen tulisi osaltaan seurata riskiperusteisten palvelujen tuotantoa ja kustannuksia. Tällä hetkellä riskiperusteisten

rahoitusperusteiden ja palvelujen tosiasiallisten kustannusten välillä ei kaikilta osin ole yhteyttä, jolloin säästötyössä ei ole mahdollista ottaa huomioon palvelukohtaisia kustannuksia. Suurimmat painokertoimet esitetään asetettavaksi sellaisiin riskikohteisiin tai harjoitettuun toimintaan, joissa aiheutuvissa riskeissä korostuu ihmisten kiireelliseen pelastamiseen tarvittava pelastustoimen palvelutarve.

Puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevan alueen tai lentoasemien osalta kertoimella pyritään huomioimaan laskennallisesti arvioiden harvoin toteutuva, mutta riskitasoltaan suuri onnettomuustyyppi. Ulkoista pelastussuunnitelmaa vaativien kohteiden osalta kyse taas on kohteista, joiden turvallisuuden ylläpitämiseen sisältyy säännöllisesti mm. pelastuslaitoksen yksiköiden harjoittelua yhdessä kohteen kanssa, pelastuslaitoksen asiantuntijoiden toteuttamaa kohteen suunnitelmien valvontaa sekä kohteista tiedottamista. Pelastustoiminnan vasteen tulee myös olla kohteiden riskitason osoittamalla tasolla. Ulkoista pelastussuunnitelmaa vaativien kohteiden edellyttämä pelastustoimen jatkuva panostusvaade on siis selkeästi osoitettavissa sekä toiminteen kustannukset kohtuullisen hyvin arvioitavissa.

Asetusesitykseen uusina riskikohteina lisätyt matkailutoiminta sekä toiminta, jossa on kohonnut riski öljy- tai aluskemikaalivahingolle ovat sinänsä perusteltuja valintoja rahoituksen painottamiseksi. Riskikohteen tai harjoitetun toiminnan aiheuttamat riskit eivät suoraviivaisesti määritä kyseisen ruudun palveluntarvetta tai palveluiden tuottamisen kustannuksia. Näin ollen esityksessä kuvatut painokertoimet ja riskikohteet, joihin niitä sovelletaan, eivät esityksessä kuvatulla tavalla toimi tietopohjaisena perusteena kustannusten jaolle, joka rahoituksen kohdentamisessa tulisi huomioida.

Hyvil kiinnittää huomioita myös asetuksen 4 § 5. mom. potentiaaliseen tulkinnanvaraisuuteen ja esittää sen täsmentämistä. Esityksen mukaan riskiluokan III ja IV kuuluvan ruudun painokerroin on 3, jos ruudulla tai sen läheisyydessä harjoitetaan toimintaa, jossa on kohonnut riski öljy- tai aluskemikaalivahingolle. Sanamuoto ”läheisyydessä” tulisi korvata täsmällisemmällä ja ei-tulkinnanvaraisella määrittelyllä hyvinvointialueiden olosuhteiden tasapuolisen huomioimisen varmistamiseksi. Lisäksi on huomattava, että öljyntorjuntakalusto voi uusittaessa muuttua mm. energialähteiden ja polttoainemuutoksien seurauksena (esimerkiksi vetypohjaiset polttoaineet) ja kiinnittämällä asetuksella hyväksyttävän aluksen määritelmä esitetyllä tavalla, voi se toimia epätarkoituksenmukaisesti kaluston uusiutuessa tai toisaalta johtaa epätarkoituksenmukaisiin investointivalintoihin.

Pelastustoimen palvelutarpeen tarkemmaksi määrittelyksi esitetään sisäministeriön tutkimushanketta vuosien 2025 ja 2026 aikana. Tavoitteena on kartoittaa sellaisia pelastustoiminnan suorituskykyä mitoittavia tekijöitä, joilla on vaikutusta pelastustoimen palvelutarpeesta aiheutuviin kustannuksiin, testata ja analysoida tilastollisesti pelastustoiminnan suorituskykyä mitoittavien tekijöiden ja kustannusten välistä korrelaatiota sekä tunnistaa pelastustoimen keskeisimmät palvelutarvetta kuvaavat riskitekijät. Hyvil pitää erittäin kannatettavana pelastustoimen rahoitusmallin kehittämistä tutkittuun tietoon perustuen.

3. Muut mahdolliset huomionne asetuksesta?

-

Pesonen Arja
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy - Arja Pesonen